

مدیر طرح از طرف مجری: امیر ناظمی

همکاران اصلی در تدوین گزارش: شادی ضیغمی، مینا درویش، امیرحسین عصارزاده، امیر ناظمی

نشانی کارفرما: اراک، بلوار فاطمیه، استانداری مرکزی، تلفن: ۰۸۶ - ۳۳۶۶۶۰۰۱

نشانی مجری: تهران، کریمخان، ایرانشهر، آذرشهر، شماره ۱۱، طبقه اول، تلفن: ۰۲۱-۸۸۳۰۰۷۵۵

Info@atinegaar.com

www.atinegaar.com

گزارش «پروفايل شهرستان خمين» پيرو قرارداد شماره‌ی ۹۱/۸/۲ ص با موضوع آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی (اجرای فاز دوم مطالعات آمایش استان) تهیه شده است.

صحت مندرجات گزارش برعهده‌ی مدیر طرح پژوهشی است.

کلیه حقوق و مالکیت دستاوردهای حاصل از این گزارش متعلق به مجری و کارفرما به صورت مشترک است.

هرگونه نسخه برداری از آن، اعم از کپی، نسخه برداری الکترونیکی و یا ترجمه بخش یا تمام آن، و استفاده از محتوای گزارش منوط به اخذ مجوز کتبی از مجری و کارفرما و با استناد به کلیه اطلاعات گزارش مجاز است.

Khomein County Profile

Report No. 25-4

Main Project:

Markazi Spatial Foresight

© Copyright 2015, Atinegaar Thinktank

All rights reserved.

Published March, 2015

This document may not, in whole or in part, be copied, photocopied, reproduced, translated, or reduced to any machine readable form without Atinegaar's formal permission. Every effort has been made to ensure the accuracy of this document. However, Atinegaar shall not be liable for any error or for incidental or consequential damages pertinent to the form, performance, or use of this document or the examples within. The information herein is subject to change without notice.

Trademarks

Other product names mentioned in this document may be trademarks or registered trademarks of their respective companies and are the sole property of their respective owners.

چکیده

این گزارش به ارائه تصویری از شهرستان خمین مبتنی بر نتایج مطالعات آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی می‌پردازد. بر این اساس پس از مقایسه شهرستان خمین با سایر شهرستان‌های استان مرکزی از منظر چند شاخص کلیدی در دسترس، تلاش شده است تا نتایج بخش‌های مختلف مطالعه در خصوص شهرستان خمین، در این گزارش به صورت خلاصه ارائه شود. در پایان نیز نقش شهرستان خمین با توجه به ویژگی‌ها و پتانسیل‌هایش در جهت پیشبرد اهداف و راهبردهای استان، تبیین شده است.

کلیدواژه: شهرستان خمین، توسعه، تفکر ارزشی، توان اکولوژیک، راهبردهای آمایشی پابرجا

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>	
۱	شهرستان خمین از منظر آمار	۱
۱۷	مهمترین نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای شهرستان خمین	۲
۱۷.....	نقاط قوت	۱-۲
۱۷.....	نقاط ضعف	۲-۲
۱۸.....	فرصت‌ها	۳-۲
۱۸.....	تهدیدات	۴-۲
۱۹	وضعیت توان اکولوژیکی شهرستان خمین	۳
۲۰	وضعیت توسعه اقتصادی، اجتماعی، سکونتگاهی و فناوریانه شهرستان خمین	۴
۲۶	نتایج حاصل از تفکر ارزشی در خصوص شهرستان خمین	۵
۲۶.....	مهمترین دغدغه‌ها	۱-۵
۲۷.....	موضوعات و مسائل غیرقابل قبول	۲-۵
۲۸.....	روندهای اجتناب‌ناپذیر و واقعیت‌ها	۳-۵
۲۸.....	ویژگی‌های مطلوب آینده	۴-۵
۲۹.....	ویژگی‌های نامطلوب آینده	۵-۵

- ۶-۵ ویژگی‌هایی که مطلوب است شهرستان در آینده به واسطه آن‌ها شناخته شود..... ۲۹
- ۷-۵ مهمترین محدودیت‌های توسعه ۳۰
- ۸-۵ مهمترین مزیت‌های شهرستان خمین ۳۱
- ۶ نقش شهرستان در راستای تحقق اهداف و پیاده‌سازی راهبردها ۳۲
- ۷ نتیجه‌گیری و جمع‌بندی ۳۴

فهرست جداول

<u>عنوان</u>	<u>صفحه</u>
جدول ۱: فعالیتهای دارای مزیت نسبی شهرستان خمین در سال ۱۳۹۰	۱۶
جدول ۲: ماموریت‌ها و وظایف خاص شهرستان خمین در جهت پیشبرد راهبردهای کلان استان	۳۲

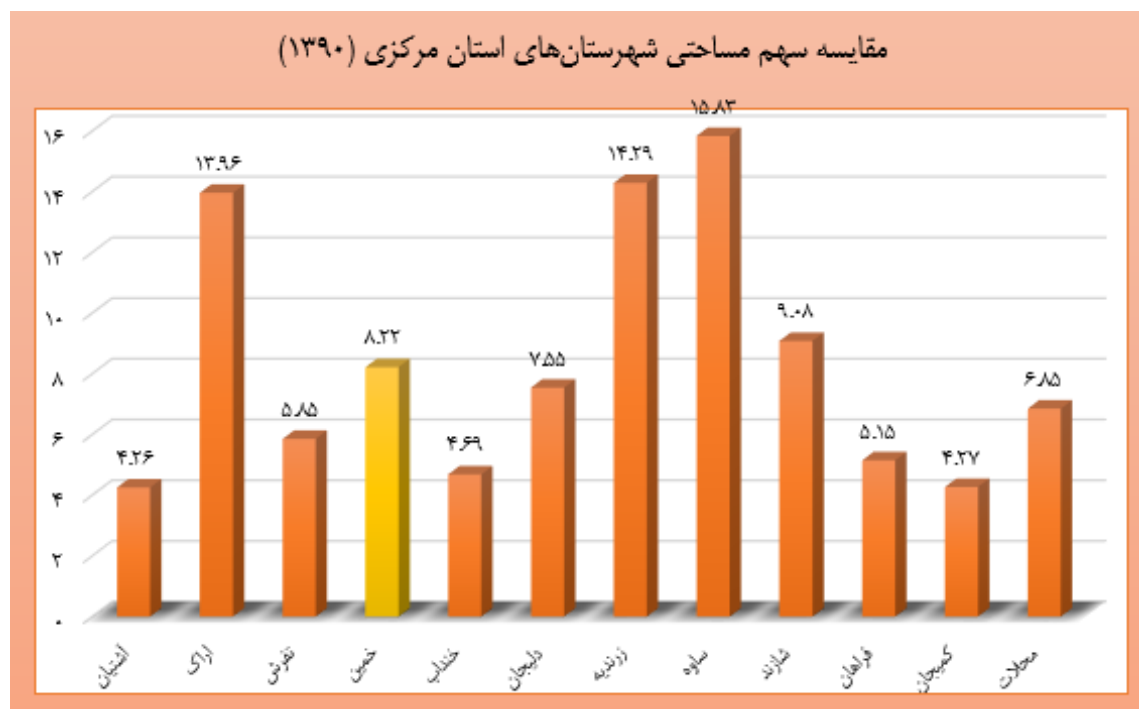
فهرست شکل‌ها

صفحه	عنوان
۲	شکل ۱: مقایسه سهم مساحتی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۳	شکل ۲: مقایسه سهم جمعیتی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۴	شکل ۳: مقایسه سهم جمعیت روستایی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۵	شکل ۴: مقایسه نرخ باسوادی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۶	شکل ۵: مقایسه نرخ باسوادی جمعیت شهری و روستایی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۷	شکل ۶: مقایسه ضریب شهرنشینی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۸	شکل ۷: مقایسه نرخ مشارکت اقتصادی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۹	شکل ۸: مقایسه نرخ بیکاری شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۱۰	شکل ۹: مقایسه سهم اشتغال بخش‌های مختلف اقتصادی در شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۸۵
۱۱	شکل ۱۰: مقایسه تعداد کل کارگاه‌های صنعتی شهرستان‌های استان مرکزی
۱۲	شکل ۱۱: مقایسه سهم ارزش افزوده بخش صنعت در شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۸۵
۱۳	شکل ۱۲: مقایسه تغییرات سهم اشتغال بخش صنعت در شهرستان‌های استان مرکزی
۱۳۹۰	شکل ۱۳: مقایسه ضریب مکانی اشتغال بخش‌های مختلف اقتصادی در شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۱۴	
۱۵	شکل ۱۴: روند تغییرات ضریب مکانی شهرستان خمین

- شکل ۱۵: نقشه توان اکولوژیک شهرستان خمین
- شکل ۱۶: شمای کلی از وضعیت توسعه‌یافتگی سازمان فضایی شهرستان خمین در مقایسه با سایر شهرستان‌های استان مرکزی
- شکل ۱۷: وضعیت توسعه اجتماعی شهرستان خمین از منظر شاخص‌های مختلف
- شکل ۱۸: وضعیت اقتصادی شهرستان خمین از منظر شاخص‌های مختلف
- شکل ۱۹: وضعیت توسعه سکونتگاهی شهرستان خمین از منظر شاخص‌های مختلف
- شکل ۲۰: وضعیت توسعه فناوری و خدمات برتر شهرستان خمین از منظر شاخص‌های مختلف

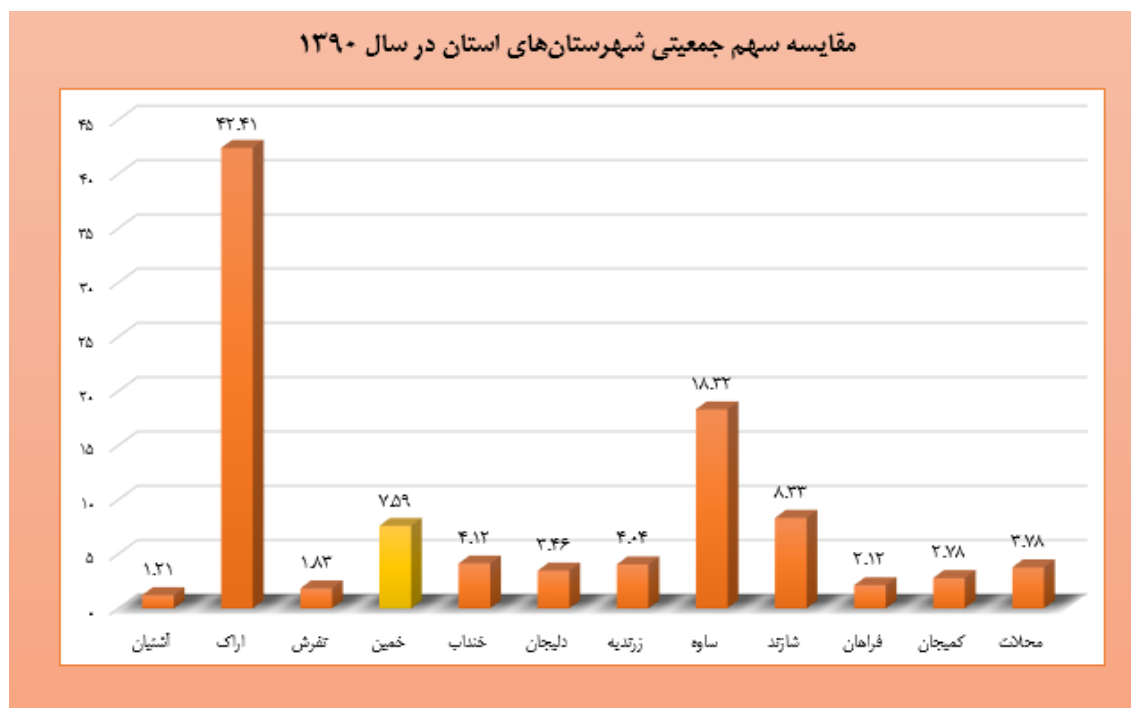
۱ شهرستان خمین از منظر آمار

شهرستان خمین در جنوب استان مرکزی و نیز جنوب شهرستان اراک واقع شده است. این شهرستان حدود ۲۳۹۴ کیلومتر مربع مساحت دارد که ۸,۲۲ درصد از مساحت کل استان را دربر می‌گیرد. این شهرستان از شمال و شمال شرقی با شهرستان اراک، از جنوب و جنوب شرقی با گلپایگان، از شرق با محلات و از غرب با شهرستان الیگودرز همسایه است. شهرستان خمین، از ۲ بخش (مرکزی و کمره)، ۲ شهر (خمین و قورچی‌باشی) و ۷ دهستان (چهارچشمه، خرم‌دشت، آشناخور، حمزه‌لو، رستاق، صالحان و گله‌زن) تشکیل شده است. این شهرستان از مجموع ۱۷۹۱۵,۰۵ هکتار کل عرصه‌های جنگلی استان مرکزی، ۱,۴۵ درصد از عرصه‌های جنگلی را به خود اختصاص داده است. از مجموع ۱۴۱۳۹۵۹ نفر جمعیت استان، حدود ۷,۶۰ درصد ساکن این شهرستان هستند. همچنین از مجموع ۳۶۸۹۵۸ نفر جمعیت روستایی استان، ۹,۷۱ درصد ساکن این شهرستان هستند. شکل ذیل، به مقایسه سهم مساحتی شهرستان‌های استان مرکزی با یکدیگر می‌پردازد. همانگونه که مشخص است شهرستان خمین، پنجمین شهرستان بزرگ استان محسوب می‌شود.

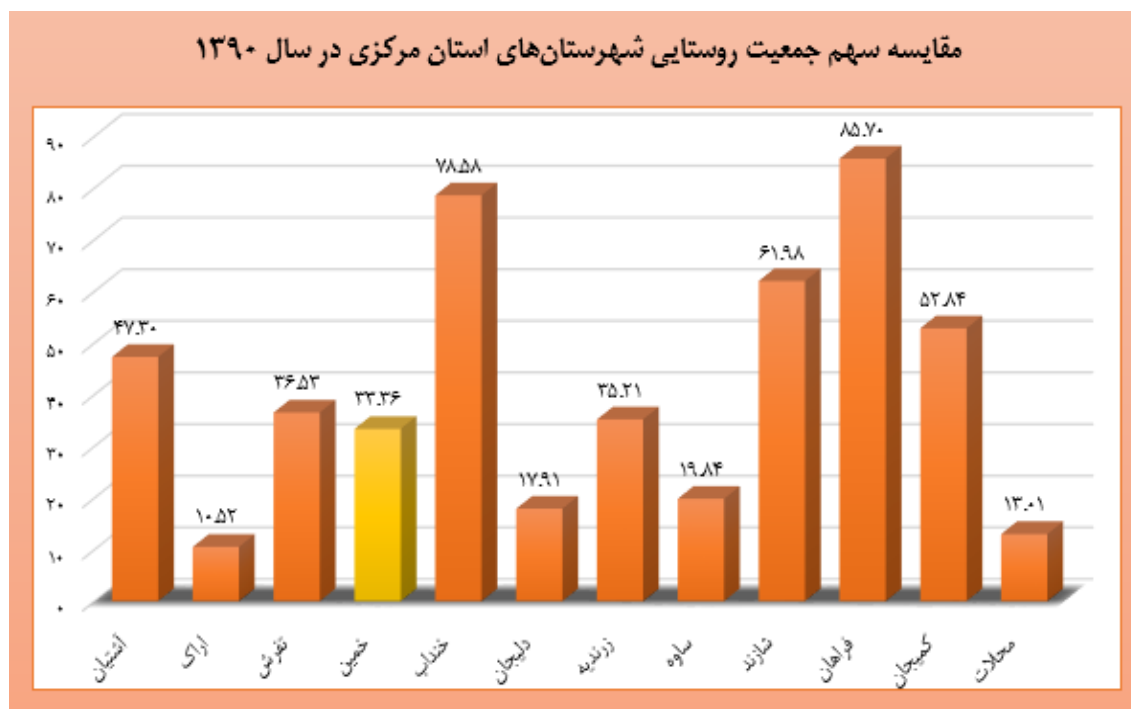
شکل ۱: مقایسه سهم مساحتی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

شکل بعد، به مقایسه سهم جمعیتی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰ می‌پردازد. شهرستان خمین با ۷,۵۹ درصد از جمعیت کل استان، پس از اراک، ساوه و شازند، چهارمین شهرستان پرجمعیت استان است.

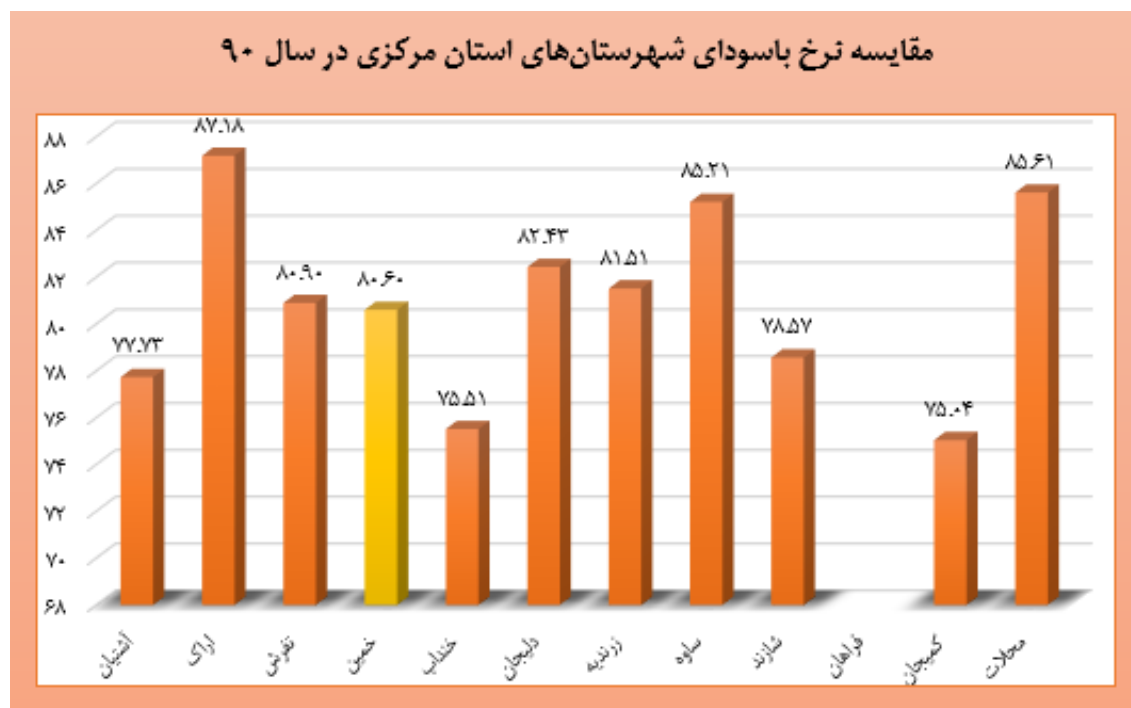
شکل ۲: مقایسه سهم جمعیتی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

شکل بعد، سهم جمعیت روستایی شهرستان‌های استان را از کل جمعیت روستایی استان نشان می‌دهد. همانگونه که مشخص است شهرستان خمین با ۳۳,۳۶ درصد، در رتبه هشتم در میان شهرستان‌های استان مرکزی قرار گرفته است.

شکل ۳: مقایسه سهم جمعیت روستایی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

بررسی نرخ باسوادی در شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۹۰ نشان می‌دهد که این شاخص برای شهرستان خمین معادل ۸۰.۶۰ درصد بوده است و این شهرستان از حیث این شاخص در رتبه هفتم میان شهرستان‌های استان قرار می‌گیرد. این درحالیست که نرخ باسوادی کشور در همین سال معادل ۸۴.۷ درصد و نرخ باسوادی استان مرکزی نیز ۸۳.۸ درصد بوده است.

شکل ۴: مقایسه نرخ باسودای شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

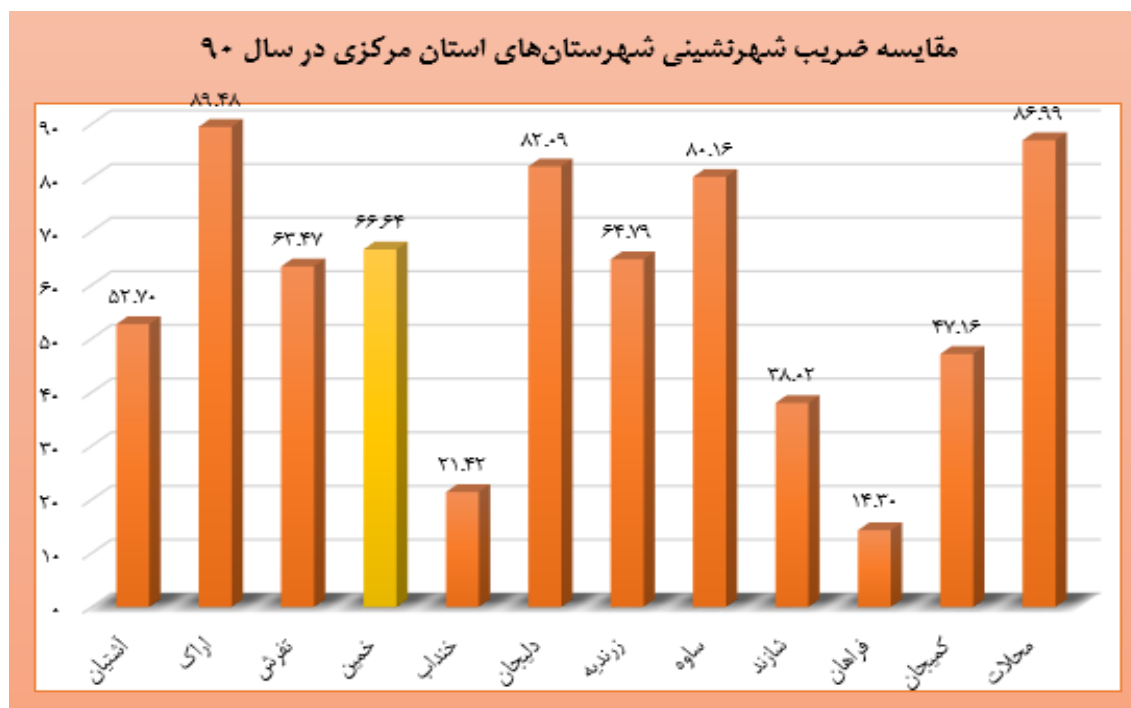
همچنین بررسی نرخ باسودای به تفکیک جمعیت شهری و روستایی نشان می‌دهد که نرخ باسودای جمعیت شهری شهرستان خمین در سال ۱۳۹۰، ۸۷،۰۲ و نرخ باسودای جمعیت روستایی در همین سال ۶۸،۰۸ بوده است. لازم به ذکر است میانگین نرخ باسودای شهری و روستایی کشور در همین سال به ترتیب ۸۸،۶ و ۷۵،۱ درصد بوده است.

مقایسه نرخ باسوادی جمعیت روستایی و شهری شهرستان های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

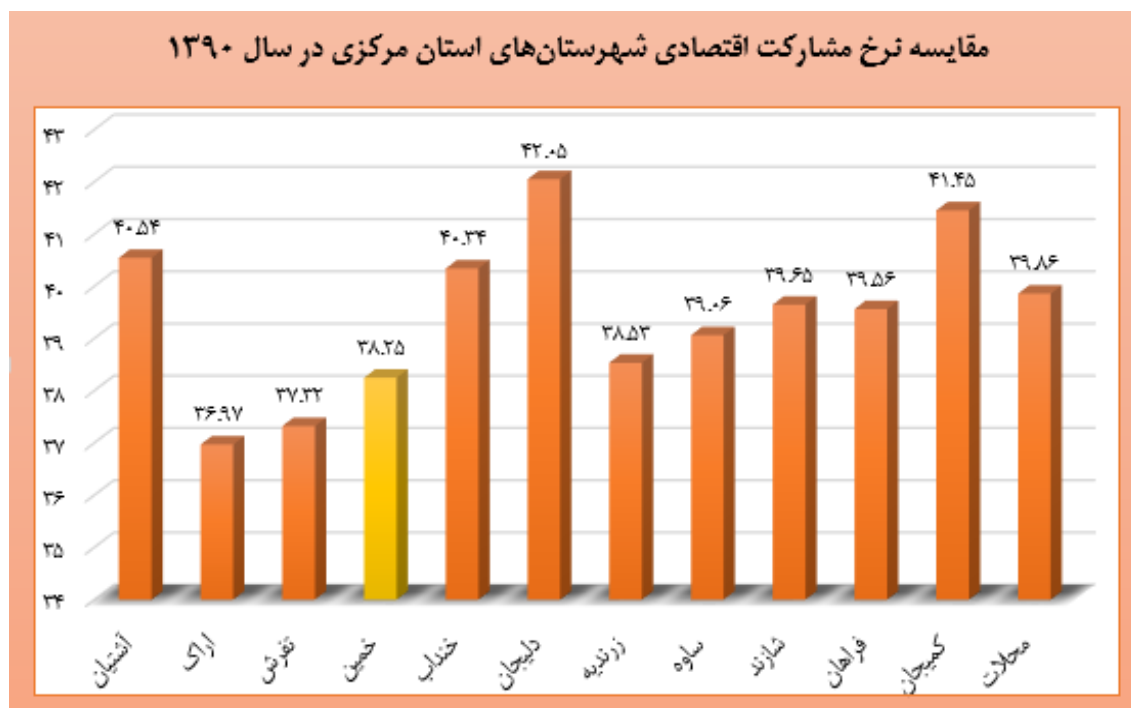
شکل ۵: مقایسه نرخ باسوادی جمعیت شهری و روستایی شهرستان های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

شکل بعد ضریب شهرنشینی شهرستان های استان مرکزی را نشان می دهد. همانگونه که مشخص است شهرستان خمین در سال ۹۰، با ضریب شهرنشینی ۶۶٫۶۴ در رتبه پنجم در میان شهرستان های استان مرکزی قرار گرفته است.

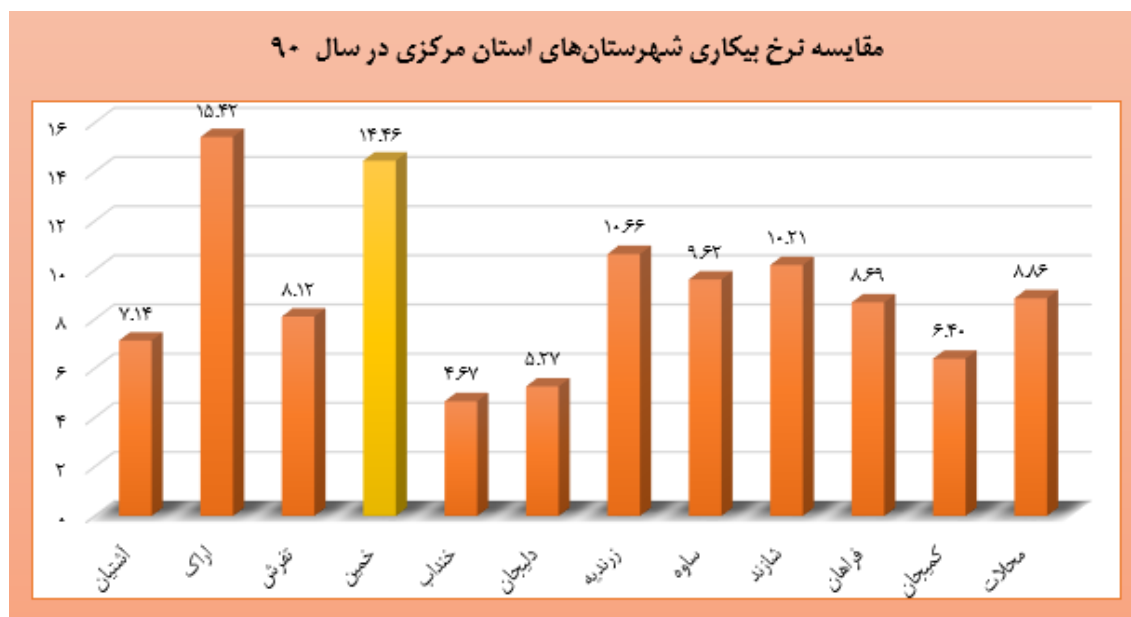
شکل ۶: مقایسه ضریب شهرنشینی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

همانگونه که در شکل بعد مشخص است، شهرستان خمین با نرخ مشارکت اقتصادی ۳۸،۲۵ درصد در سال ۱۳۹۰ در رتبه دهم میان شهرستان‌های استان مرکزی از منظر این شاخص، قرار گرفته است.

شکل ۷: مقایسه نرخ مشارکت اقتصادی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

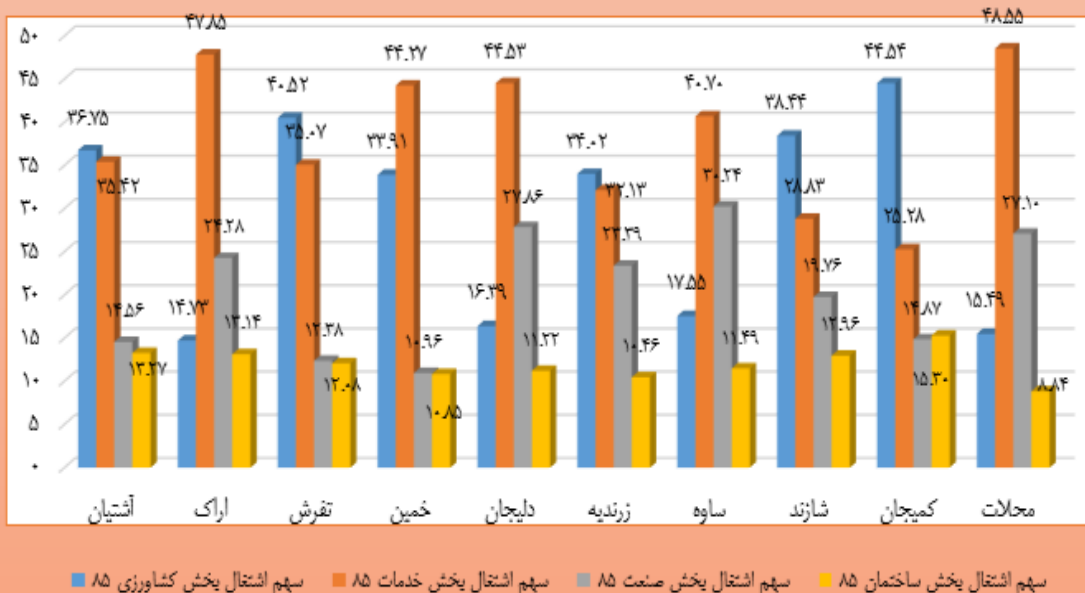
مقایسه نرخ بیکاری در شهرستان‌های مختلف استان مرکزی در سال ۱۳۹۰ نشان می‌دهد که شهرستان خمین با نرخ بیکاری ۱۴،۴۶ در رتبه دوم از منظر این شاخص قرار گرفته است.

شکل ۸: مقایسه نرخ بیکاری شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

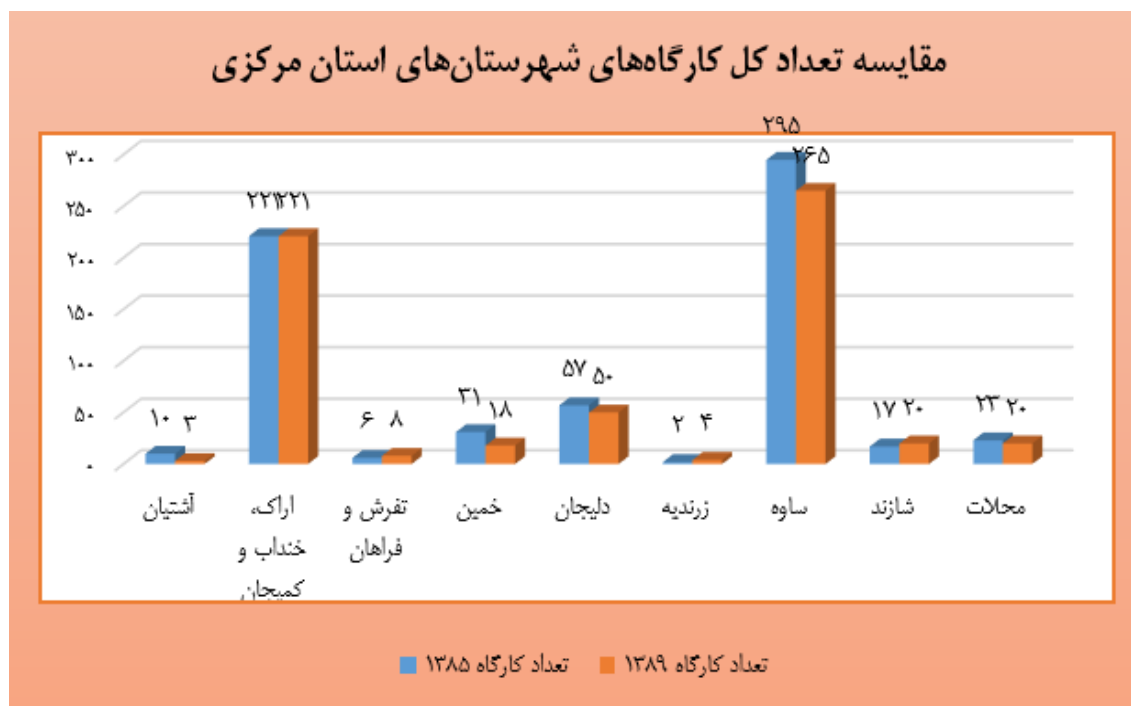
شکل بعد به مقایسه سهم اشتغال بخش‌های مختلف اقتصادی شهرستان‌های استان در سال ۱۳۸۵ می‌پردازد. بر این اساس بخش خدمات شهرستان خمین با ۴۴,۲۷ درصد بیشترین سهم اشتغال را به خود اختصاص داده است و پس از آن به ترتیب بخش‌های کشاورزی با ۳۳,۹۱ درصد، صنعت با ۱۰,۹۶ درصد و ساختمان با ۱۰,۸۵ درصد قرار گرفته‌اند.

مقایسه سهم اشتغال بخش های مختلف اقتصادی در شهرستان های استان مرکزی در سال ۱۳۸۵

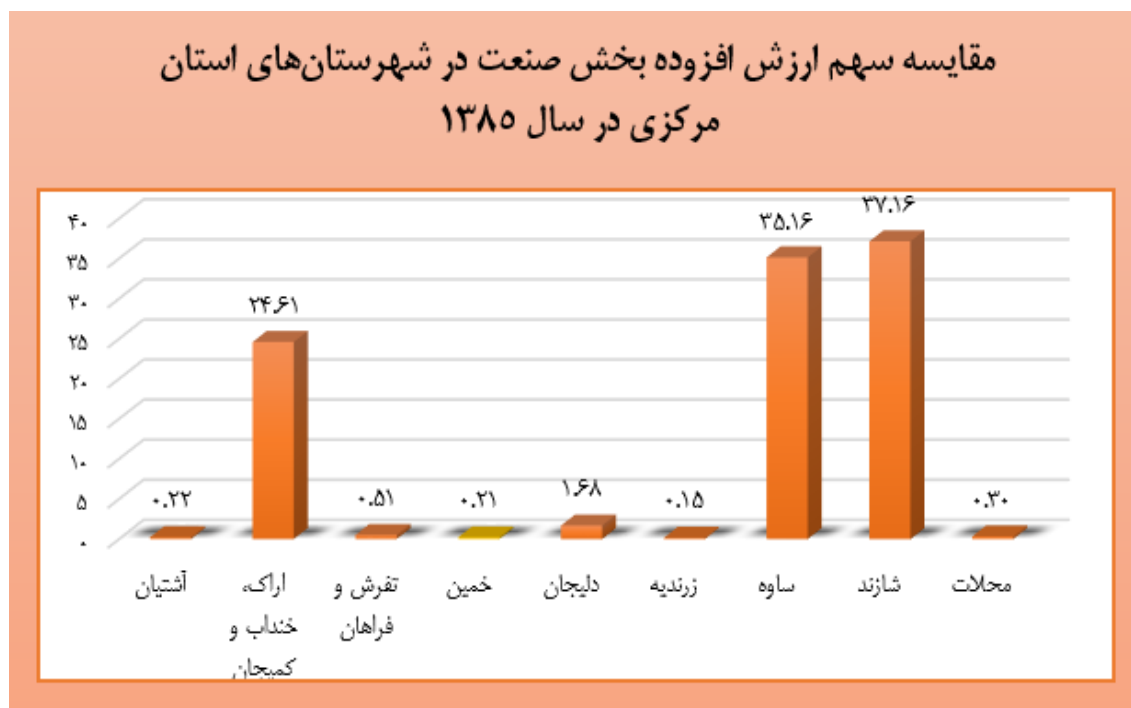
شکل ۹: مقایسه سهم اشتغال بخش های مختلف اقتصادی در شهرستان های استان مرکزی در سال ۱۳۸۵

شکل بعد به مقایسه تعداد کارگاه های شهرستان های استان مرکزی در سال های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۹ می پردازد. همانگونه که مشخص است شهرستان خمین در سال های مورد بررسی، به ترتیب دارای ۳۱ و ۱۸ کارگاه صنعتی بوده است و تعداد کارگاه های آن در دوره مورد بررسی، کاهش یافته است.

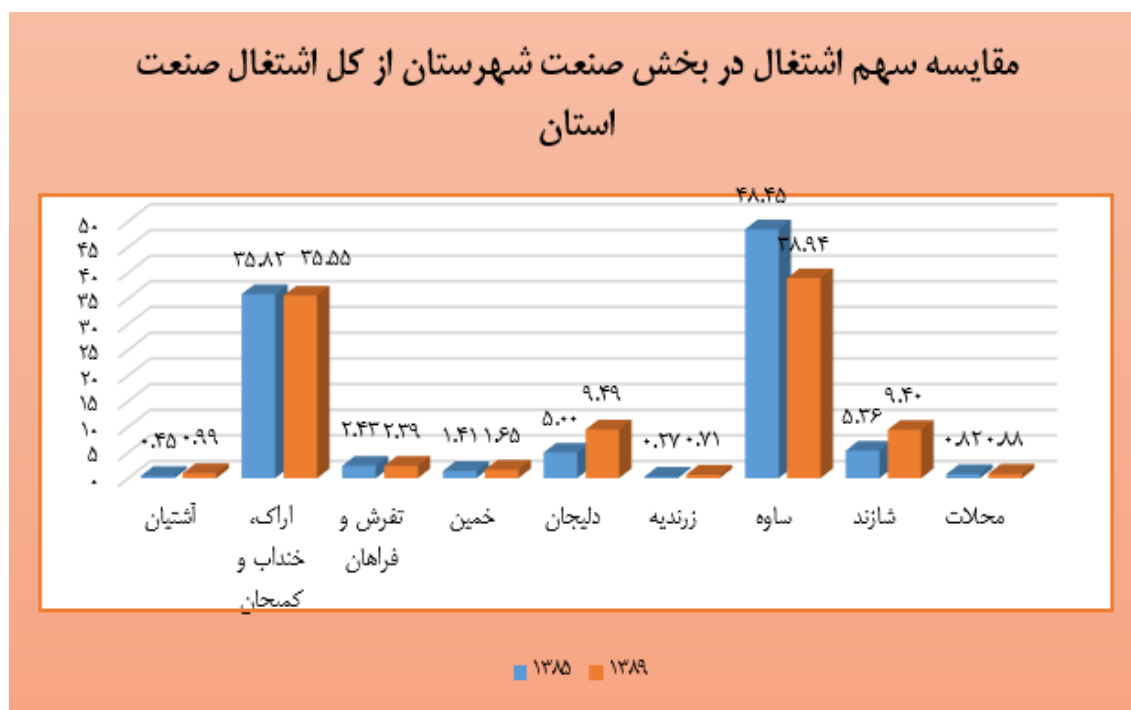
شکل ۱۰: مقایسه تعداد کل کارگاه‌های صنعتی شهرستان‌های استان مرکزی

شکل بعد به مقایسه سهم ارزش افزوده بخش صنعت شهرستان‌های استان مرکزی از کل ارزش افزوده این بخش در سال ۱۳۸۵ می‌پردازد. همانگونه که مشخص است شهرستان خمین پس از زرنديه، کمترین سهم ارزش افزوده را که در حدود ۰,۲۱ درصد است، به خود اختصاص داده است.

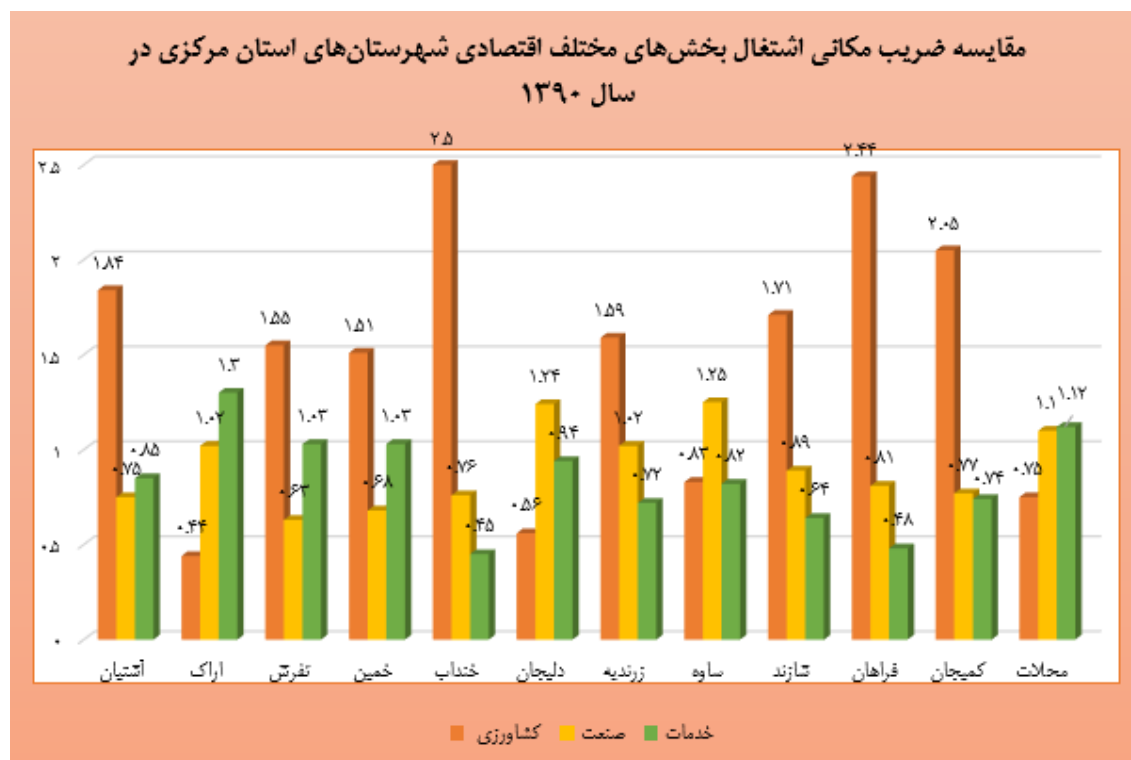
شکل ۱۱: مقایسه سهم ارزش افزوده بخش صنعت در شهرستان های استان مرکزی در سال ۱۳۸۵

بررسی سهم اشتغال بخش صنعت در شهرستان های مختلف استان نشان می دهد که اشتغال در بخش صنعت شهرستان خمین در سال ۱۳۸۹ نسبت به سال ۱۳۸۵ کمی افزایش داشته است و از ۱,۴۱ به ۱,۶۵ رسیده است.

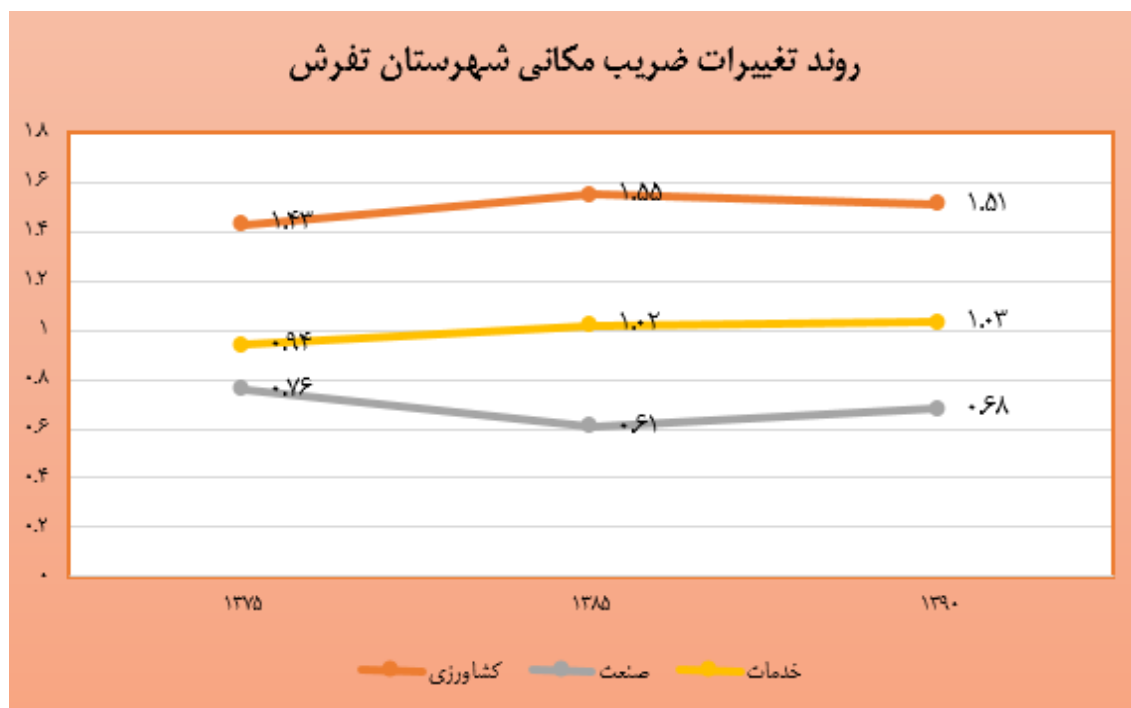
شکل ۱۲: مقایسه تغییرات سهم اشتغال بخش صنعت در شهرستان‌های استان مرکزی

شکل بعد به مقایسه ضریب مکانی اشتغال شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰ می‌پردازد. همانگونه که مشخص است شهرستان خمین در بخش‌های کشاورزی و خدمات دارای مزیت است و ضریب مکانی اشتغال بخش کشاورزی در این شهرستان بیش از ضریب مکانی خدمات است.

شکل ۱۳: مقایسه ضریب مکانی اشتغال بخش‌های مختلف اقتصادی در شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

نمودار زیر روند تغییرات ضریب مکانی شهرستان خمین را از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۰ در بخش‌های خدمات، صنعت و کشاورزی، نشان می‌دهد.

شکل ۱۴: روند تغییرات ضریب مکانی شهرستان خمین

همانطور که شکل پیش نشان می‌دهد شهرستان خمین در بخش کشاورزی دارای بیشترین مزیت نسبی است. ضریب مکانی بخش کشاورزی در شهرستان خمین از ۱,۴۳ در سال ۱۳۷۵ به ۱,۵۱ در سال ۱۳۹۰ رسیده است.

ضریب مکانی بخش صنعت خمین در طول دوره ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۰ کاهش داشته است و از ۰,۷۶ به ۰,۶۸ رسیده است.

بخش خدمات نیز دارای ضریب مکانی فزاینده‌ای بوده است و این شاخص از ۰,۹۴ در ۱۳۷۵ به ۱,۰۳ در ۱۳۹۰ افزایش یافته است.

به این ترتیب با توجه به شاخص ضریب مکانی، اولویت اول برای شهرستان خمین بخش کشاورزی و سپس بخش خدمات است.

جدول ذیل، به بررسی فعالیت‌های خرد شهرستان خمین که دارای مزیت نسبی هستند، می‌پردازد.

جدول ۱: فعالیت‌های دارای مزیت نسبی شهرستان خمین در سال ۱۳۹۰

رتبه	فعالیت	ضریب مکانی
۱	کشت و صنعت	۳,۱۱
۲	کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری	۱,۵۱
۳	آموزش	۱,۲۳
۴	ساختمان	۱,۱۴
۵	فعالیت‌های مربوط به سلامت انسان و مددکاری اجتماعی	۱,۰۷
۶	فعالیت‌های مالی و بیمه	۱,۰۴
۷	حمل و نقل و انبارداری	۱,۰۲

همانطور که در جدول پیش مشخص است بخش کشت و صنعت شهرستان خمین با اختلافی فاحش و با ضریب مکانی ۳,۱۱ دارای بیشترین مزیت نسبی در سطح شهرستان خمین است و اولویت دوم نیز مربوط به فعالیت‌های کشاورزی است. بخش آموزش در شهرستان خمین نیز می‌تواند به عنوان یکی از اولویت‌های مورد نظر در سطح شهرستان قرار بگیرد.

۲ مهمترین نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای شهرستان خمین

این قسمت برگرفته از نتایج گزارش تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای استان مرکزی است. نتایج این بخش در کنار نتایج حاصل از تفکر ارزشی، می‌تواند تصویر مناسب‌تری از فضای شهرستان خمین ارائه دهد.

۱-۲ نقاط قوت

- S1: منابع خاک مناسب و حاصلخیز جهت کشاورزی
- S2: تخصصی بودن و مزیت نسبی کشت برخی محصولات (لوبیا، پیاز، گل و گیاه زینتی و عسل)
- S3: ذخایر معدنی مانند شن و ماسه و سرب و روی
- S4: امکان توسعه دامداری‌های صنعتی و پرورش دام سنگین و کاهش وابستگی به مراتع
- S5: جاذبه‌های طبیعی مذهبی، فرهنگی و تاریخی به خصوص بیت امام
- S6: اقلیم مناسب، وجود منابع آب سطحی و زیرزمینی مناسب در شرایط عدم بروز خشکسالی
- S7: زیرساخت‌های صنعتی مناسب از جمله شهرک صنعتی خمین، نواحی صنعتی شهید سعیدی
- S8: افزایش جمعیت جوان در بخش کشاورزی طی سال‌های اخیر

۲-۲ نقاط ضعف

- W1: نرخ رشد منفی و مهاجرت

- W2: عدم وجود زیرساخت‌ها و امکانات گردشگری مناسب
- W3: عدم وجود صنایع تبدیلی و انبار محصولات
- W4: عدم پیوستگی خطوط لوله گاز طبیعی و برق در محور اراک- خمین-محلات
- W5: نسبت جنسی نامتعارف ساختار سنی پیر در بخش کشاورزی
- W6: نرخ بیکاری بیش از میانگین خصوصا برای زنان و نرخ باسوادی کم به ویژه در جامعه روستایی

۳-۲ فرصت‌ها

- O1: امکان توسعه صنایع مناسب با قابلیت‌های طبیعی و جمعیتی منطقه
- O2: زادگاه رهبر کبیر انقلاب و وجود بیت ایشان در خمین
- O3: همجواری با محلات و امکان توسعه تولید و پرورش گل و گیاهان زینتی و قرار گرفتن در محور تولید عسل
- O4: قرار گرفتن شهرستان در فهرست مناطق کمتر توسعه‌یافته و برخورداری از تسهیلات مربوطه مثل معافیت‌های مالیاتی و فعالیت‌های اشتغال‌زایی

۴-۲ تهدیدات

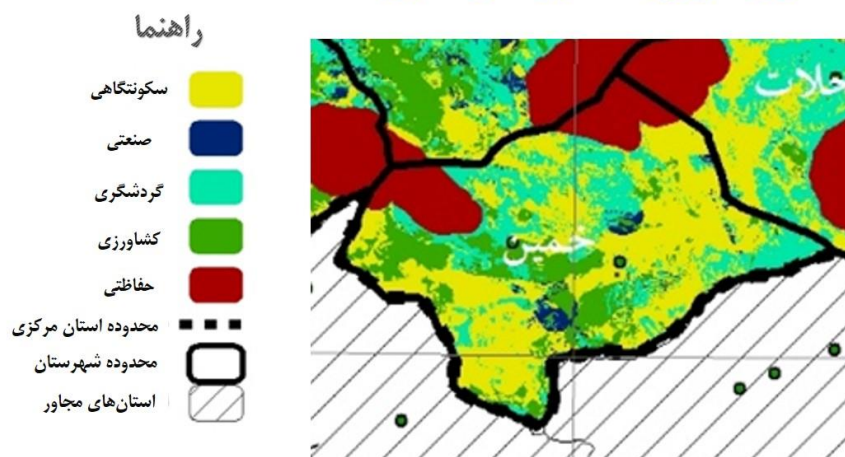
- T: بروز خشکسالی‌های متوالی شدیدتر از سایر مناطق استان

۳ وضعیت توان اکولوژیکی شهرستان خمین

همانگونه که نقشه توان اکولوژیک شهرستان خمین نشان می‌دهد این شهرستان قابلیت توسعه فعالیت‌های سکونتگاهی را در حد بسیار بالایی داراست. همچنین امکان توسعه فعالیت‌های گردشگری با توجه به قابلیت‌های شهرستان خمین بسیار مطلوب است. بخش‌هایی از شهرستان نیز دارای قابلیت توسعه کشاورزی هستند. اما قابلیت توسعه فعالیت‌های صنعتی در این شهرستان بسیار محدود است.

بخش‌های اندکی از این شهرستان در محدوده مناطق حفاظتی استان قرار گرفته است.

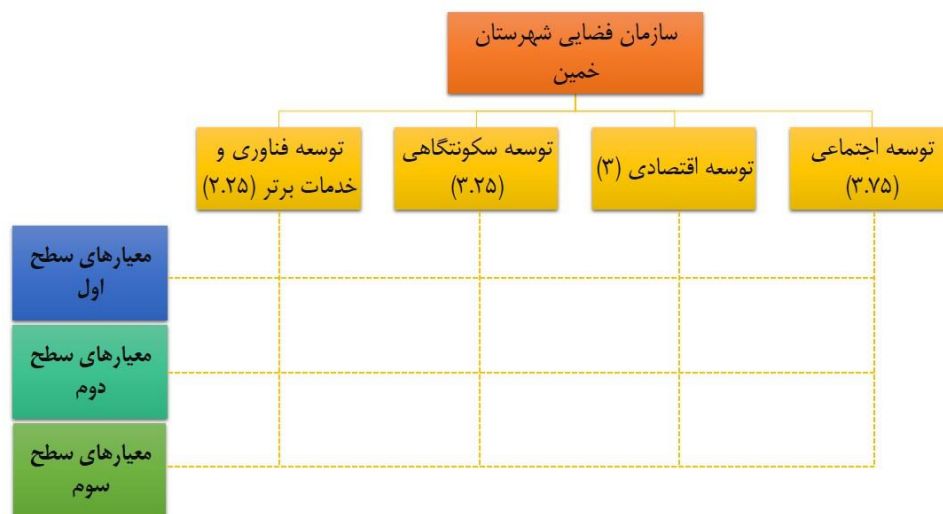
نقشه توان اکولوژیک شهرستان خمین

شکل ۱۵: نقشه توان اکولوژیک شهرستان خمین

۴ وضعیت توسعه اقتصادی، اجتماعی، سکونتگاهی و فناوریانه شهرستان خمین

تحلیل سازمان فضایی وضعیت موجود استان نشان می‌دهد که شهرستان خمین از لحاظ توسعه‌یافتگی اجتماعی، اقتصادی و سکونتگاهی، وضعیت متوسطی دارد. شاخص‌های توسعه فناوری و خدمات برتر در این شهرستان پایین‌تر از میانگین قرار گرفته‌اند.

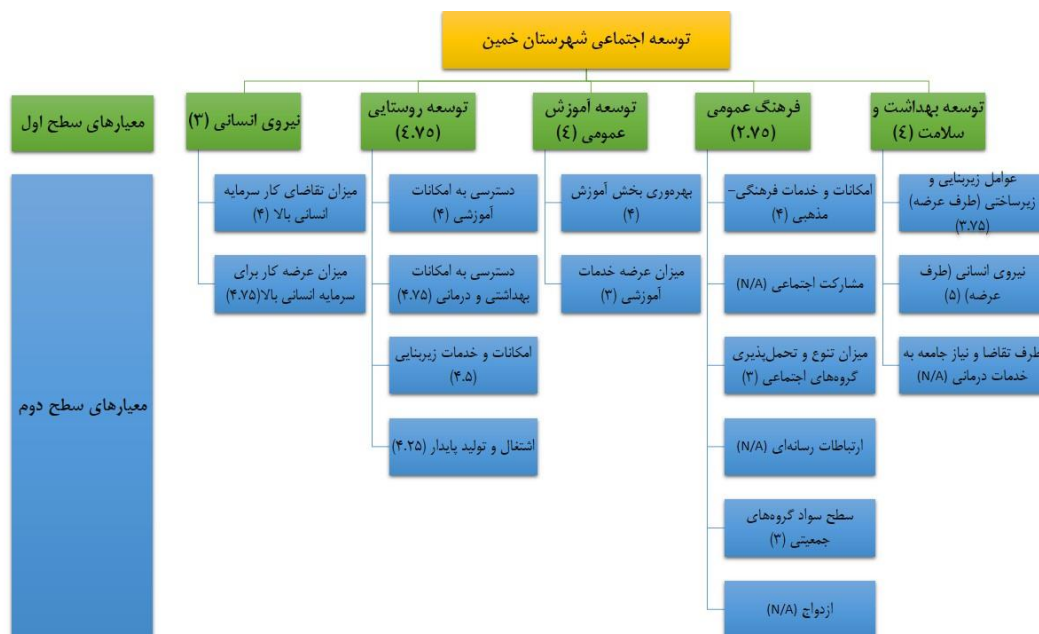

شکل ۱۶: شمای کلی از وضعیت توسعه‌یافتگی سازمان فضایی شهرستان خمین در مقایسه با سایر شهرستان‌های استان مرکزی

در ادامه به بررسی وضعیت توسعه‌یافتگی شهرستان در هر یک از بخش‌های اقتصادی، اجتماعی، سکونتگاهی و فناوری و خدمات برتر پرداخته شده است. لازم به ذکر است اعداد درون پرانتز توصیفی، نسبی و تقریبی است. به این معنا که اگر بخواهیم وضعیت توسعه اجتماعی شهرستان خمین را در مقایسه با دیگر شهرستان‌های استان با توجه به شاخص‌های در دسترس، بررسی نماییم، بر روی طیف لیکرت ۵ تایی، عدد ۳٫۷۵ نشان می‌دهد که شهرستان خمین وضعیت متوسطی نسبت به سایر شهرستان‌های استان مرکزی در این حوزه دارد. این اعداد توصیفی از وضعیت سازمان فضایی وضعیت موجود استان مرکزی هستند که در گزارش «سازمان فضایی وضع موجود و عدم قطعیت‌های تاثیرگذار بر آن»، بدان پرداخته شده است. در این گزارش با استفاده از معیارهایی در سه سطح مختلف، وضعیت توسعه‌یافتگی استان مرکزی در ابعاد مختلف مورد بررسی قرار گرفت. معیارها و شاخص‌ها با مشارکت خبرگان و متخصصان عضو پانل‌ها تعیین شد و اوزان مربوط به آن‌ها نیز به واسطه مشارکت خبرگان دلفی و پانل، استخراج شد. سایر جزییات، در گزارش مذکور آورده شده است و از ذکر مجدد آن در این گزارش اجتناب شده است.

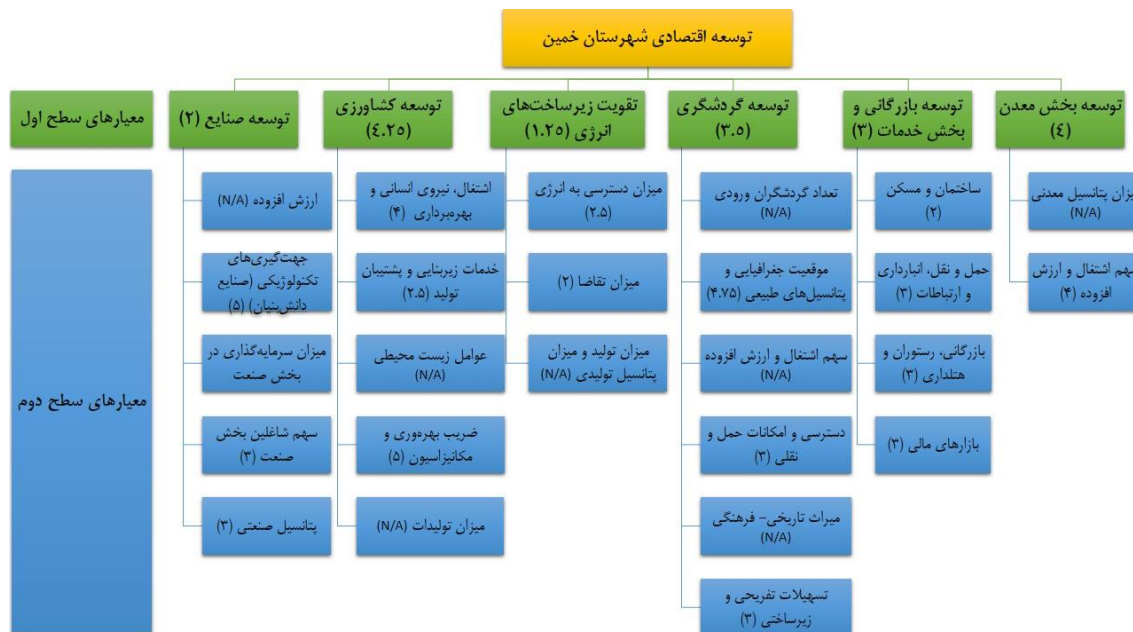
باید توجه داشت که این مقایسه به دلیل عدم دسترسی به لایه‌ها و داده‌های سایر استان‌ها، فقط در سطح استان مرکزی انجام شده است و وضعیت مطلوب یک شهرستان در رابطه با معیاری خاص، الزاما به معنای وضعیت مطلوب آن شهرستان در کشور نخواهد بود.

همانگونه که شکل ذیل نشان می‌دهد، توسعه اجتماعی شهرستان خمین در دو شاخص فرهنگ عمومی و نیروی انسانی، وضعیت متوسطی دارد. همچنین وضعیت زیرمعیارهایی نظیر میزان عرضه خدمات آموزشی نیز قابل توجه است.

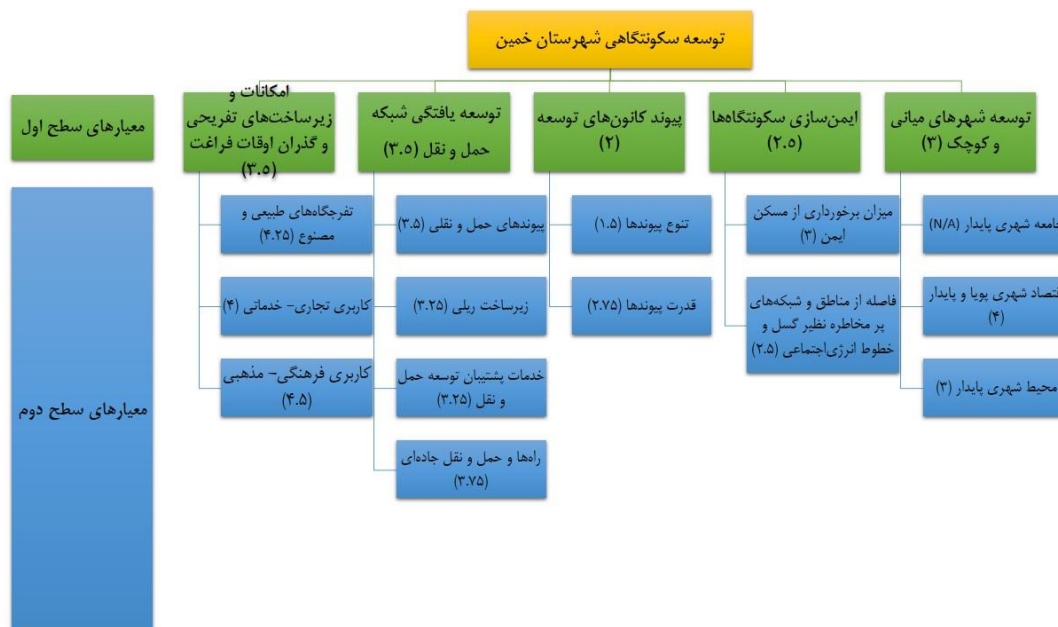
شکل ۱۷: وضعیت توسعه اجتماعی شهرستان خمین از منظر شاخص‌های مختلف

بررسی سازمان فضایی توسعه اقتصادی شهرستان خمین نشان می‌دهد که این شهرستان در بخش‌های توسعه کشاورزی و توسعه بخش معدن وضعیت نسبتاً مطلوبی دارد اما در سایر شاخص‌ها و معیارها ضعف‌هایی دارد. با توجه به وضعیت توان اکولوژیک این شهرستان و پایین بودن توانمندی‌های توسعه صنعتی، پایین بودن معیارهای مربوط به توسعه صنایع در این شهرستان تا حدودی قابل توجیه است.

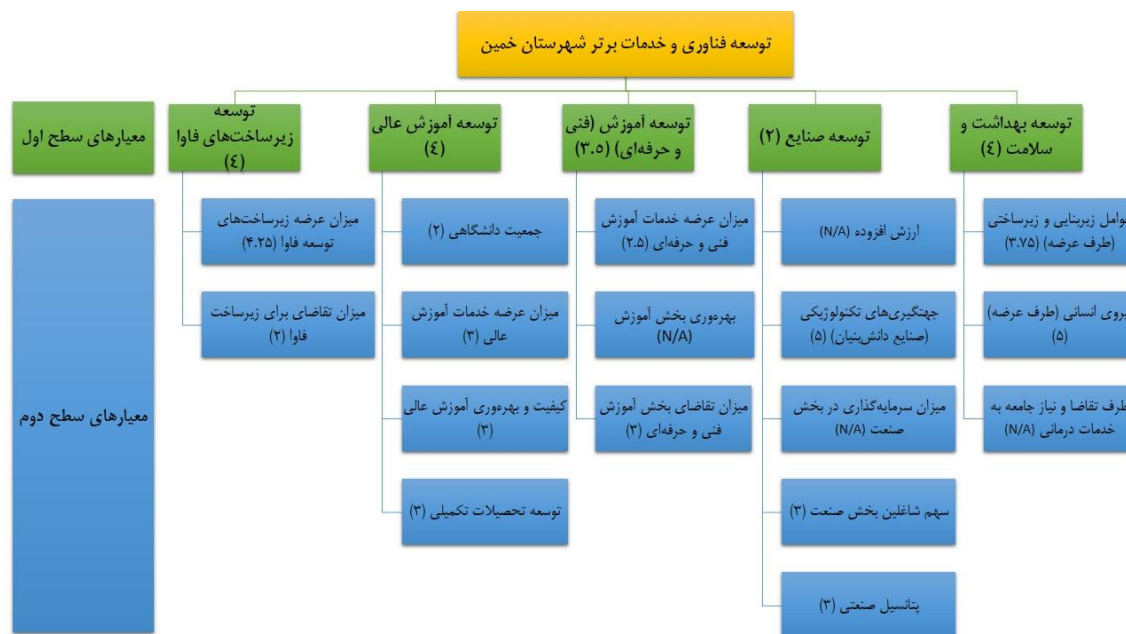
شکل ۱۸: وضعیت اقتصادی شهرستان خمین از منظر شاخص‌های مختلف

بررسی سازمان فضایی توسعه سکونتگاهی شهرستان خمین نشان می‌دهد که این شهرستان در تمامی ابعاد مورد بررسی، وضعیت متوسطی دارد.

شکل ۱۹: وضعیت توسعه سکونتگاهی شهرستان خمین از منظر شاخص‌های مختلف

بررسی سازمان فضایی توسعه فناوری و خدمات برتر شهرستان خمین نشان می‌دهد که این شهرستان در توسعه آموزش فنی و حرفه‌ای و زیرمعیارهای توسعه آموزش عالی در وضعیت متوسطی قرار دارد.

شکل ۲۰: وضعیت توسعه فناوری و خدمات برتر شهرستان خمین از منظر شاخص‌های مختلف

۵ نتایج حاصل از تفکر ارزشی در خصوص شهرستان خمین

در مطالعه تفکر ارزشی، تلاش شد تا با عناوین و بیان‌های مختلف، تصاویر، مطلوب‌ها و نامطلوب‌ها و دغدغه‌های بازیگران هر شهرستان استخراج شود. در ادامه به مهمترین نتایج به دست‌آمده در هر بخش اشاره می‌شود.

۵-۱ مهمترین دغدغه‌ها

دغدغه‌ها، مهمترین مسائلی هستند که در آینده برای شهرستان ایجاد مشکل خواهند کرد و با راهکارهای مناسب می‌توان مانع از بروز مشکلات ناشی از آن‌ها و یا مانع پیشرفت مشکلات به وجود آمده شد. با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین دغدغه‌های شهرستان از نظر خبرگان و متخصصان عبارت است از:

- بیکاری
- خشکسالی
- فقر اقتصادی و فرهنگی
- آسیب‌های اجتماعی
- عدم وجود مراکز صنعتی
- فروپاشی روستاها
- ضعف مشارکت مردم در توسعه‌ی شهری
- پایین بودن سرانه فضای سبز شهری در نقاط شهری نسبت به استانداردهای ملی
- کمبود فضاهای فرهنگی و گذران اوقات فراغت فرهنگی

- عدم توسعه زیرساخت‌های گردشگری

۵-۲ موضوعات و مسائل غیرقابل قبول

موضوعات و مسائل غیرقابل قبول، در حقیقت تفاوت میان انتظارات و واقعیت‌ها است و به مسائل غیرقابل قبولی اشاره می‌کند که در حال حاضر وجود داشته و برای شهرستان نامطلوب هستند. با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین موضوعات و مسائل غیرقابل قبول شهرستان از نظر خبرگان و متخصصان عبارت است از:

- عدم شایسته‌سالاری
- آسیب‌های اجتماعی
- کم‌رنگ شدن ارزش‌های دینی و فرهنگی
- ضعف مشارکت مردم در توسعه‌ی شهری
- ضعف بخش کشاورزی در اشتغال و جذب نیروی متخصص
- پایین بودن سرانه فضای سبز شهری در نقاط شهری نسبت به استانداردهای ملی
- عدم توسعه زیرساخت‌های گردشگری
- کمبود فضای فرهنگی و گذران اوقات فراغت فرهنگی

۳-۵ روندهای اجتناب‌ناپذیر و واقعیت‌ها

منظور از واقعیت‌ها و روندهای اجتناب‌ناپذیر، مواردی است که اتفاق می‌افتند و کنترلی روی آن‌ها وجود ندارد. با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین روندهای اجتناب‌ناپذیر شهرستان از نظر خبرگان و متخصصان عبارت است از:

- فقر و بیکاری
- آسیب‌های اجتماعی
- فروپاشی روستاها
- آلودگی برخی از سفره‌های آب زیرمینی و روند رو به رشد آن
- عدم توازن امکانات و خدمات شهری نسبت به جمعیت جوان آن

۴-۵ ویژگی‌های مطلوب آینده

با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین ویژگی‌های مطلوب آینده شهرستان از نظر خبرگان و متخصصان عبارت است از:

- کارآفرینی
- کاهش آسیب‌های اجتماعی به ویژه اعتیاد
- ارتقای فرهنگ جامعه
- رشد گردشگری

- افزایش مشارکت سازماندهی شده مردم در امور
- افزایش درآمد سرانه

۵-۵ ویژگی‌های نامطلوب آینده

با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین ویژگی‌های نامطلوبی که در آینده ممکن است گریبان گیر شهرستان باشد، از نظر خبرگان و متخصصان عبارت است از:

- بیکاری و کاهش تولید
- آسیب‌های اجتماعی به ویژه اعتیاد
- فقر فرهنگی و اقتصادی
- نابودی محیط‌زیست (آب، خاک، جنگل و مرتع)
- عدم زیبایی بصری شهرها

۵-۶ ویژگی‌هایی که مطلوب است شهرستان در آینده به واسطه آن‌ها شناخته شود

متخصصان و خبرگان شهرستان، تمایل دارند در آینده شهرستان آن‌ها به واسطه این ویژگی‌هایی مثبت در استان و کشور شناخته شود. با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین ویژگی‌هایی که مطلوب است در آینده شهرستان به واسطه آن‌ها شناخته شود مطابق نظر خبرگان و متخصصان، عبارت است از:

- کارآفرینی و رشد و شکوفایی اقتصادی
- داشتن فرهنگ غنی
- مقید بودن به ارزش‌های دینی و فرهنگی
- فرهیخته بودن جامعه
- جذاب برای گردشگری
- دارای فعالیتهای دانشگاهی و تحقیقاتی

۷-۵ مهمترین محدودیت‌های توسعه

با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین مهمترین محدودیت‌هایی که می‌تواند توسعه شهرستان را با مشکل مواجه سازد، مطابق نظر خبرگان و متخصصان، عبارت است از:

- نبود زیرساخت‌های مناسب
- عدم سرمایه گذاری
- نبود کارخانه‌های صنعتی
- مشکلات راه‌ها و زیرساخت‌های ارتباطی
- بیلان منفی آب
- پایین آمدن نسبت جنسی در مناطق روستایی
- پایین بودن سطح سواد جامعه روستایی
- جمعیت پایین اغلب مناطق روستایی

۵-۸ مهمترین مزیت‌های شهرستان خمین

با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین مزیت‌های شهرستان، مطابق نظر خبرگان و متخصصان، عبارت است از:

- پتانسیل تبدیل شدن به قطب کشاورزی
- دشت‌های وسیع و هموار
- موقعیت نسبی و ارتباطی مناسب نسبت به مرکز ثقل جمعیت کشور و همچنین نسبت به مرکز هندسی آن

۶ نقش شهرستان در راستای تحقق اهداف و پیاده‌سازی راهبردها

با توجه به چشم‌انداز آمایشی، اهداف و راهبردهای آمایشی کلانی که در فضاهای سناریوهای استان پابرجا هستند، شهرستان خمین باید نقش‌های متفاوت و متعددی را بر عهده داشته باشد. جدول ذیل به تناسب راهبردهای آمایشی، وظایف و ماموریت‌های شهرستان خمین را نشان می‌دهد. در این جدول به موارد اصلی و اساسی اشاره شده است.

جدول ۲: ماموریت‌ها و وظایف خاص شهرستان خمین در جهت پیشبرد راهبردهای کلان استان

ماموریت‌ها و وظایف خاص شهرستان خمین	راهبردهای آمایشی پابرجای استان مرکزی
توسعه فضاهای فرهنگی با توجه ویژه به ابعاد اخلاقی، فلسفی، عرفانی، هنری و ادبی حضرت امام خمینی (ره)	استراتژی ۱: تقویت هویت منطقه‌ای-مکانی استان مرکزی و فراهم آوردن زمینه‌های نگهداشت نخبگان استان
توسعه زیرساخت‌های عمومی و هدایت‌شده مناسب نظیر شهرک‌ها و نواحی صنعتی با هدف توسعه صنایع کوچک و متوسط (غیرآب‌بر) مرتبط با زنجیره تامین صنایع بزرگ استان	استراتژی ۲: گذار از صنایع سنگین به انجام فعالیت‌های مبتنی بر فناوری‌های پیشرفته
توسعه تولیدات گلخانه‌ای و تغییر الگوی کشت به سمت کشت فشرده، توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی، توسعه دامداری و دامپروری صنعتی و نیمه‌صنعتی و پرورش طیور، توسعه زیرساخت‌های هدایت‌شده (مجموع‌های گلخانه‌ای، شهرک پرورش دام، ارتقای سطح مرکز تحقیقات لوبیا و ...)	استراتژی ۳: توسعه کشاورزی پیشرفته
توسعه زیرساخت‌ها و خدمات بهداشتی و درمانی، توسعه خدمات حمل و نقل	استراتژی ۴: افزایش توازن در نظام فضایی استان
توسعه کریدور گردشگری (خمین (به ویژه زادگاه بنیان‌گذار کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی (ره)) به عنوان یکی از	استراتژی ۵: توسعه کریدور گردشگری استان

ماموریت‌ها و وظایف خاص شهرستان خمین	راهبردهای آمایشی پابرجای استان مرکزی
کانون‌های اصلی محور گردشگری جنوبی استان) و گردشگری محلی، توسعه دسترسی و امکانات حمل‌ونقلی، توسعه زیرساخت‌های تفریحی و گردشگری	

۷ نتیجه‌گیری و جمع‌بندی

شهرستان خمین، پنجمین شهرستان بزرگ و چهارمین شهرستان پرجمعیت استان است. ضریب شهرنشینی بالا، نرخ بیکاری بالا، سهم بالای اشتغال در بخش خدمات و کشاورزی و سهم پایین ارزش افزوده در بخش صنعت، از دیگر نکات بارز مربوط به این شهرستان است. این شهرستان در بخش کشاورزی دارای بیشترین مزیت مکانی اشتغال است هرچند که ضریب مکانی بخش خدمات نیز روند فزاینده‌ای داشته است. این شهرستان قابلیت توسعه فعالیت‌های سکونتگاهی را در حد بسیار بالایی داراست. همچنین امکان توسعه فعالیت‌های گردشگری با توجه به قابلیت‌های شهرستان خمین بسیار مطلوب است. بخش‌هایی از شهرستان نیز دارای قابلیت توسعه کشاورزی هستند. اما قابلیت توسعه فعالیت‌های صنعتی در این شهرستان بسیار محدود است. تحلیل سازمان فضایی وضعیت موجود استان نشان می‌دهد که شهرستان خمین از لحاظ توسعه‌یافتگی اجتماعی، اقتصادی و سکونتگاهی، وضعیت متوسطی دارد. شاخص‌های توسعه فناوری و خدمات برتر در این شهرستان پایین‌تر از میانگین قرار گرفته‌اند. با توجه به راهبردهای آمایشی استان مرکزی، شهرستان خمین، نقش مهمی در پیشبرد راهبردهای تقویت هویت منطقه‌ای-مکانی استان مرکزی و فراهم آوردن زمینه‌های نگهداشت نخبگان استان، توسعه کشاورزی پیشرفته، افزایش توازن در نظام فضایی استان و توسعه کریدور گردشگری استان، بر عهده دارد.